

СОВЕТ ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Ул. Чыска, д. 24, с. Верхний Услон,
421770

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЮГАРЫ ОСЛАН
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫҢ
ЮГАРЫ ОСЛАН АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

Татар ул., 24 нче кырт, Верхний Услон авылы,
421770

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы

РЕШЕНИЕ

07.09.2021

с. Верхний Услон

КАРАР

№ 12-83

Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы
Югары Ослан авыл жирлегендә Ватанны саклаганда һәлак булучыларның
истәлеген мәңгеләштерү турында
Нигезләмәне раслау хакында

"Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында"
2021 елның 30 апреленнән 119-ФЗ номерлы Федераль закон, Югары Ослан
муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлеге Уставы нигезендә,

Татарстан Республикасы
Югары Ослан муниципаль районы
Югары Ослан авыл жирлеге Советы
каrar итте:

1. Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлегендә
Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында
Нигезләмәне расларга (1 номерлы кушымта)

3. Әлеге карарны Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында һәм
Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталында урнаштырырга.

4. Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлеге Советының
социаль-мәдәни мәсьәләләр, законлылык һәм хокук тәртібе буенча даими
комиссиясенә әлеге карарның үтөлешен контрольдә тоту йөкләнде.

Совет рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы
Югары Ослан авыл жирлеге Башлыгы

М. Г. Зиатдинов

Татарстан Республикасы Югары
Ослан муниципаль районы Югары
Ослан авыл жирлеге Советының
2021 елның 7 сентябреннән
12-83 номерлы карарына
1 номерлы кушымта

Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлегендә Ватанны
саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында
Нигезләмә

1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү

Мәңгеләштерелергә тиеш:

- сугыш хәрәкәтләре барышында, башка хәрби бурычларны үтәгәндә яки Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булучылар;
  - башка дөүләтләр территорияләрендә хәрби бурыч үтәгәндә һәлак булучылар;
  - Ватанны саклаганда яралардан, контузияләрдән, гарипләрдән яисә авырулардан, күрсәтелгән нәтижеләргә килү вакытына бәйсез рәвештә, шулай ук хәрби хәрәкәтләр барышында хәбәрсез югалган башка хәрби бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә вафат булганнар;
  - хәрби хөл аркасында, әмма үз намусын һәм абруен югалтмаган, Ватаннарын үзгәртмәгән әсирлектә үлгән, һәлак булган, вафат булганнар.
- Россияне яклап һәлак булган чит ил гражданнын да хәтердә тотырга кирәк.

2. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү формалары:

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүнең төп формалары булып тора:

- хәрби каберлекләргә саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булучыларны жирләүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, каберлекләр, һәйкәлләр, стелалар,obeliskлар, һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерүче башка мемориаль корылмалар һәм объектлар урнаштыру;
- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның батырлыгына тарихи яктан бәйле аерым территорияләргә саклау һәм төзекләндерү;
- билгесез хәрби каберлекләргә һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклауга, Ватанны саклаганда һәлак булган һәм хәбәрсез югалган кешеләрнең исемнәрен билгеләүгә, аларның исемнәрен һәм алар турында башка мәгълүматларны Хәтер китабына һәм тиешле мәгълүмати системаларга кертүгә юнәлтелгән эзләнү эше үткөрү;
- мемориаль музейлар булдыру һәм хәрби хәрәкәтләр урыннарында истәлек билгеләре булдыру;
- массакүләм мәгълүмат чараларында һәм "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Ватанны саклаганда һәлак булганнар турында материалларны бастырып чыгару, аларның батырлыкларына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләргә булдыру, күргәзмәләр оештыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булган урамнарға һәм мәйданнарға, географик объектларға, оешмаларға, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә, хәрби частьләргә һәм берләшмәләргә, корабльләргә һәм судноларға, Ватанны саклаганда һәлак булучыларның исемнәрен бирү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен хәрби частьләрнең, хәрби һөнәри белем бирү оешмаларының һәм югары белем хәрби мәгариф оешмаларының шәхси составы исемлекләренә кертү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен мәңгеләштерүче истәлекле даталар билгеләү.

Дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары, иҗтимагый-дәүләт берләшмәләре, иҗтимагый берләшмәләр карары буенча Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар да гамәлгә ашырылырга мөмкин

3. Ватанны саклаганда һәлак булучыларны күмү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның кабер ташлары, һәйкәлләр, стеллалар,obeliskлар, чикләү элементлары һәм башка мемориаль корылмалар һәм объектлар белән җирләнүе хәрби каберлекләр булып тора.

Аларга түбәндәгеләр керә: гомуми зиратлардагы аерым хәрби участкалар, уртак зиратлардагы туганнар һәм шәхси каберлекләр, зиратлардан читтә, колумбария һәм һәлак булганнарның җәсәдләре салынган урналар.

4. Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (җирләү) тәртибе

Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмү (җирләү) федераль закон таләпләре нигезендә башкарыла.

5. Хәрби каберлекләренә дәүләт исәбе, карап тоту һәм төзекләндерү

Хәрби каберлекләр дәүләт исәбенә алынырга тиеш. Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл җирлеге территориясендә аларның исәбен Югары Ослан авыл җирлеге Башкарма комитеты алып бара. һәр хәрби каберлеккә мемориаль билге куела һәм паспорт төзелә.

Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл җирлеге территориясендә хәрби каберлекләренә карап тоту өчен Югары Ослан авыл җирлеге Башкарма комитеты җаваплы.

6. Хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү

Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) дип танылган хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү максатларында, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә.

Җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре хәрби каберлекләрнең сакланышын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып эшләнә һәм үзгәртелә.

Хәрби күмүләргә зарар китерергә мөмкин булган төзелеш, җир, юл һәм башка эшләр Югары Ослан авыл җирлеге Башкарма комитеты белән килештерелгәннән соң гына башкарыла.

Гражданнар һәм юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә булган хәрби каберлекләрне саклау өчен җаваплы

Жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешендә) сөяк калдыклары һәм (яисә) кабер ташлары, һәйкәлләр, стел,obeliskлар, башка мемориаль корылмалар һәм объектлар, аларның өлешләрен (алга таба - иске күмү урыннары) ачыкланган очракта, гражданнар һәм (яисә) юридик затлар, аларның жир кишәрлекләре (жир кишәрлекләре өлешләре) булган булсалар, якигражданнарға һәм (яисә) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә иске күмү урыннарын ачыклаган затлар бу хакта Югары Ослан авыл жирлегенең эчке эшләр органнары һәм (яисә) Башкарма комитеты ачыкланган көннән алып өч эш көне эчендә хәбәр итәргә тиеш.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән мәетләренә тап булган яки билгесез хәрби күмүләр ачыкланган очракта, Югары Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органына Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыкларын яисә билгесез хәрби күмүләрне шул расланган көннән алып өч эш көне эчендә ачыклау турында хәбәр итә.

Ватанны саклаганда һәлак булчуыларның җәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң ун эш көненнән дә соңга калмыйча Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күмү турында карар кабул итә. Әгәр Ватанны саклаганда һәлак булганнарның күмелмәгән калдыклары гражданнар һәм (яисә) юридик затлар хокукка ия булган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) табылган булса, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы аларны күчерү һәм алга таба күмү турында карар кабул итә.

Билгесез хәрби күмүләр ачыклану турында хәбәрнамә алган көннән алып ун эш көненнән дә соңга калмыйча, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте вәкаләтле органы билгесез хәрби күмүләрне, шул исәптән билгесез хәрби күмүләрне гражданнар һәм (яисә) юридик затлар карамагындагы жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләренең өлешләре) барлыгы ачыкланган очракта, күчерү турында карар кабул итә. Гражданнар һәм (яки) юридик затларга карамаган жир кишәрлекләрендә (жир кишәрлекләре өлешләрендә) билгесез сугышчылар күмелгән очракта, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы ачыкланган урында билгесез хәрби каберлекләрне саклап калу турында карар кабул итәргә мөмкин. Югары Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан мондый карар кабул иткәндә "Ватанны саклаганда һәлак булчуыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Законының 5 статьясында каралган тиешле чаралар күрелә.

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның җәсәдләрен күмү буенча чаралар, аларны күчерү буенча чараларны да кертәп, өлеге статьяның җиденче һәм сигезенче өлешләрендә каралган билгесез хәрби каберлекләрне күчерү буенча чаралар Россия Федерациясе субъектының вәкаләтле органы тарафыннан Ватанны саклаганда яисә билгесез хәрби күмелгән урыннарда һәлак булчуыларның җәсәдләрен табу турында хәбәр алынганнан соң өч айдан да артмаган вакыт эчендә үткәрелә.

Табылган корал, документлар һәм һәлак булганнарның башка мөлкәте акт буенча аларны өйрәнү, экспертиза һәм исәпкә алу өчен хәрби идарә органнарына тапшырыла. Шул ук вакытта һәлак булчуыларның документлары, шәхси әйберләре һәм бүләкләре аларның туганнарына яки музейларга тапшырыла, ату коралы эчке эшләр органнарына тапшырыла. Атыш коралы һәм кораллануның башка чаралары, аларны сугышчан куллануны булдырмый торган хәлгә китергәннән соң, музейларга экспонацияләү өчен тапшырыла ала.

Шартлаткыч әйберләр табылу турында кичекмәстән хәрби идарә органнарына хәбәр ителә, билгеләнгән тәртиптә аларны зарарсызландыру яки юк итү буенча чаралар күрә. Шартлау куркынычы булган предметларның үз инициативасы буенча аларны табу һәм аларны транспортировкалау тыела.

Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең жәсәдләрен экскумацияләү чаралары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы тарафыннан тәэмин ителә.

Хәрби күмүләрнең сакланышын Югары Ослан авыл жирлегенең башкарма комитеты тәэмин итә

Ватанны саклаганда һәлак булучыларның жәсәдләренең сакланышын тәэмин итү «Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварыннан 4292-1 РФ номерлы Закон белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Хәрби каберлекләргә торгызу

Югары Ослан авыл жирлеге башкарма комитеты Бөек Ватан сугышында һәлак булган сугышчыларның каберлекләрен, мемориаль корылмаларны һәм һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүче объектларны төзекләндерергә тиеш.

Хәрби каберлекләргә зыян китерүдә гаепле гражданныр яки юридик затлар аларны торгызырга тиеш.

8. Эзләү эшен оештыру

Билгесез сугышчылар каберлекләрен һәм жирсез калган жәсәдләргә ачыклау, һәлак булучыларның яки хәбәрсез югалганнарның исемнәрен билгеләү максатыннан эзләү эшләргә алып барыла. Ул мондый эш башкаруга вәкаләтле иҗтимагый берләшмәләр тарафыннан оештырыла һәм үткәрелә.

Хәрби гамәлләр барган урыннарда эзләү эшләргә алып бару, шулай ук хәрби каберлекләргә үз инициативалары белән ачу тыела.

Һәлак булучыларны күмү өлешендә эзләү эшләргә үткәрү тәртибе гамәлдәге законнар нигезендә Башкарма комитет тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә билгеләнә.

9. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү эшен гамәлгә ашыручы дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкаләтләре

Югары Ослан районы Хәрби комиссариаты:

- Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда Ватанны саклаганда һәлак булган кешеләрнең мәетләргә күмү (кабат күмү) эшендә катнаша;

- иҗтимагый берләшмәләргә эзләнү эшләргә алып баруда, һәлак булган сугышчыларның мәетләргә күмүдә (кабат күмүдә) һәм хәрби каберлекләргә төзекләндерүдә гамәли ярдәм күрсәтә;

- эзләү эшләргә барышында табылган корал, хәрби техника һәм башка матди чараларны документлар белән кабул итүгә гамәлгә ашыра, аларны өйрәнү, исәпкә алу һәм алга таба файдалану предметына экспертиза үткәрә;

- һәлак булучылар һәм хәбәрсез югалганнар турында мәгълүматларны билгеләү буенча эш алып бара;

- Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлегенең Хәтер китаптарын бастыру өчен материаллар эзерләүдә ярдәм күрсәтә.

Югары Ослан муниципаль районы Эчке эшләр бүлеге

- эзләү эшләрен башкарганда жәмәгать тәртибен тәэмин итә;

- эзләнү эше барышында табылган ату коралын кабул итү һәм саклау эшләрен башкара;

- эчке гаскәрләрдә һәлак булган хәрби хезмәткәрләренең, эчке эшләр органнарының рядовой һәм житәкче составының затларының исәбен алып бара;

- хәбәрсез югалганнар турында мәгълүмат урнаштыруда катнаша;

Хәтер китабын бастыру тәртибен билгели.

"Волжская новь" газетасы редакциясе.

- Югары Ослан авыл жирлегенең Хәтер китабын бастыру өчен полиграфик базаны тәэмин итә;

- массакүләм мәгълүмат чараларында һәлак булган, хәбәрсез югалган кешеләргә эзләү, Ватанны саклаучылар турында материаллар бастыруны тәэмин итә.

Югары Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты:

- Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче хәрби каберлекләргә, мемориаль корылмаларны һәм объектларны тәртиптә тоту һәм төзекләндерү чараларын, шулай ук Россия Федерациясе территориясендә чит ил хәрбиләренең каберлекләрен карау буенча хөкүмәтара килешүләргә гамәлгә ашыру эшләрен башкара;

- яңа хәрби каберлекләр өчен мәйданнар резервын булдыралар;

- Хәрби күмүләрдән тыш урнашкан һәм Мәңгелек ут яисә Хәтер уты булган мемориаль корылмаларны үзәкләштерелгән исәпкә алуны оештыру максатларында Ватанны саклаганда һәлак булганнарның хәтерен мәңгеләштерү буенча башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы белән үзара хезмәттәшлекне гамәлгә ашыралар.

11. Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны финанс һәм матди-техник яктан тәэмин итү

Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерү, шул исәптән Ватанны саклаучыларның батырлыкларына тарихи яктан бәйле аерым территорияләргә һәм объектларны урнаштыру, шулай ук күргәзмәләр һәм башка чаралар оештыру чыгымнары Югары Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты компетенциясе, шулай ук юридик һәм физик затларның ирекле взнослары һәм иганәләргә нигезендә жирле бюджет акчалары хисабына башкарыла ала.

Югары Ослан муниципаль районы Югары Ослан авыл жирлеге Советы карары белән Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү буенча чараларны матди-техник тәэмин итү тәртибе билгеләнә.

12. Әлеге Нигезләмәне бозган өчен җаваплылык

Югары Ослан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан Югары Ослан авыл жирлеге Башкарма комитеты тарафыннан Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерүче һәйкәлләр һәм башка мемориаль корылмалар саклана.

Әлеге Нигезләмәне бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.

